

Anton Bajec

O PRIDEVNIŠKIH OBRAZILIH *-IN*, *-OV*

Posesivne pridevnike, ki pomenijo osebno svojino, delamo v slovenščini s formantoma *-in*, *ov*: *materin*, *očetov*. Vendar pa je precej primerov, ki se ne skladajo z osnovnim pravilom, zato se mi zdi umestno nadrobno pregledati slovensko rabo.

PRIPONA *-IN*

Po Brugmannu (Grundriss II, 273) je nastanek ie. formanta *-ino*, *-eino* nejasen. Oba sufiksa *-yna* in *-ēna* še loči baltščina, v slovanskih jezikih (kakor tudi v latinščini) sta se zlila glasoslovno v enoten formant *-ino*, prim. lit. *kriksztynos* (pluralis tantum): slov. *krstine*, lit. *naujynā*: slov. *novina* in lit. *žvērēnā*: stosl. *zvērīna* (lat. *ferīna*).

Pridevniki z gornjo pripono kažejo na izvor in se zelo radi substantivirajo, prim. lit. *mėnesėna naktis* »mesečna noč«, iz katerega je nastal samostalnik *mėnesėna*, stosl. *mėsgėina*. Podobno iz *szeima* »služinčad« substantivirani pridevnik *szeimyna* istega pomena, v stosl. mu ustreza *sėminz* »kdo sodi k služinčadi, suženje«.

Baltščina uporablja formant tudi za tvorbo ženskih imen iz moških, tako je kupčeva žena lit. *kupczuvėnė*.

Ker se balt. *-yna* rabi izključno, *-ēna* pa često v substantiviranih pridevniki, si je Jagić v obrobni beležkah k drugi izdaji Grundrissa (Archiv XXXI, 228) zastavil vprašanje, kateremu formantu ustreza slovanski *-inz* (*materinz*). Navezuje ga na lit. *-iėnas*, ki izraža žensko svojino.

V slovanskih jezikih kažejo pridevniki na *-in* samo pomen osebne svojine, ki ga prav lahko izvajamo iz prvotnega pomena izvora. Iz taistega pa utegne biti tudi pomen, ki ga daje samostalniško obrazilo *-ina* (*pvsina*, *dėdina*, *paqčina*). Tako je izkazana ozka sorodnost, če že ne istost, pridevniškega in samostalniškega formanta *-ino*, tudi če ne upoštevamo številnih substantivacij.

V stosl. se tvorijo pridevniki na *-inz* iz *a*-jevskih in *i*-jevskih debel brez ozira na spol: *ženinz*, *mariinz*, *iliinz*, *neprijazninz*, *golqbinz*, *tatinz*, *zvėrinz*; preko tega okvira še: *osvėtinz*, *otvėcinz*.

Za današnjo rabo v slovanskih jezikih na splošno velja, da ima obrazilo *-in* osebni posesivni pomen, pridevnik kaže na pripadanje singularu osnovnega samostalnika živih stvari na *-a*. Vendar so v posameznih jezikih še določene tančine.

V srbskohrv. jeziku (Maretič, Gr. § 364) se še delajo iz živalskih imen: *kobilin*, *kravin*. Redko od drugih: *daničin*, *ružin*, *poštín*, *trpezin*. Od nekdanje i-jevske: *zvi-
jerin*, od drugih deklinacij *bratin* # *očin*. V nadaljnjem izpeljani pridevniki: *aginski*,
bratinski, *papinski*, *golubinji*, *gujinji*, *kokošinji*, *očinji* nimajo trdnega pomena, ker
jim omahuje med singularnim in pluralnim. Zanimiva je tvorba *prohin* »prosen«,
ker spominja na lit. z *-(i)io* podaljšane pridevnike s snovnim pomenom: *avižáinis*
»ovsen« in na podobno rabo formanta *-ov*.

Ruščina izpeljuje še od živalskih imen: *гусиная кожа* »kurja polt«, *львиная
доля* »levji delež«, *орлиный*, *голубиный*, *соловьиный*, nadalje tudi *мужнин* »možev«.

Maloruščina rabi formant še v starem obsegu: *kozyn*, *holubyn*, *tatyn*.

Iz gor. lužiščine navaja Miklošič (V. G. II, 132) posebnost *chežyny* »hišen«.

Polj. pozna razen tvorbe iz ženskih imen še: *sędzin*, *staroścín*, *ciešlin*, *woje-
wodzin*. W. Taszycki (Znaczenie przyrostków *-ow*, *-in*, Język polski XXII, 101) opo-
zarja na krajevna imena, kakor so: *Podgórzyno*, *Podolino*, *Zaolszyn*, *Zarzeczyno*,
ki kažejo na nekdanji (staropoljski) pridevnik **podgórzyn*, kjer ne moremo izhajati
iz posesivnega pomena. Podobno *Białowieżyno* < *Białowieża*. Menim, da tolmačenje
teh primerov ne more delati težav, če pomislimo, da so v tvorbi analogično naslo-
njeni na krajevna imena, ki so pravilno nastala iz osebnih imen.

Za slovenski knjižni jezik ugotavlja Breznik (Slovn. 170): »Pripona *-in* tvori
svojilne pridevnike iz osebnih ženskih imen, moška imena na *-a* delajo pridevnike
na *-ov*. Od neživih stvari ne delamo pridevnikov s to pripono. Navzlic temu pravilu
so se udomačile tvorbe, kakor: *puškino kopito*, *šivankino uho*, *soseskini odborniki*,
strankino glasilo, *lunin svit*.«

Gornja ugotovitev se premočno naslanja na puriste zadnjih desetletij prejšnjega
stoletja; tudi Pleteršnik je zašel pod njih vpliv in namenoma izpuščal »nepravilne«
tvorbe, čeprav so med ljudstvom v rabi. Resničnemu stanju je dosti bliže SP 1950
in to je takšno:

1. Tvorba posesivnih pridevnikov na *-in* iz osebnih ženskih imen na *-a* je popol-
noma živa: *materina skrb*, *hčerin svet*, *sestrina kamrica*, *Marijini laski*, *Spelina hiša*,
mačehina hudoba, *cesaričin grad*, *rejenkin vrtec*. Zaradi moderne vokalne redukcije
pa je prišlo obrazilo v nevarno območje pripone *-an* < *-anъ*, ki pomeni neko zvezo,
včasí splošno pripadnost. Jezik se je hotel dvoumnosti izogniti, od tod pospešen
vdor germanizmov (*hiša od Spele*).

2. Da so bile v starini navadne tudi tvorbe iz moških i-jevskih debel, kaže
zavuiztliu nepriiazninu v Brižinskih spomenikih, enako tudi nadaljnje izvedenke tipa
golobinji (Murko).

3. Na nekdanjo tvorbo iz zbirnih imen kaže *dečínji* (Caf).

4. Tvorba je danes omejena na ženske samostalnike, moški samostalniki na *-a*
so privzeli formant *-ov*: *Detelov*, *Lukov*, *Mihov*, *slugov*, *vojvodov* itd. Ako SP 1950

dovoljuje *šenoin*, je beseda pač prevzeta iz srbohrv., posebno ker bi bila slovenska tvorba kakofonična. Da smo nekdam na ta imena vezali pripono *-in*, kaže starina *Udin boršt* (iz *vojvodin*) in še danes zlasti na vzhodu *očin* »očetov« < *oča*. Podoben prehod opazamo tudi v poljščini: iz osebne imena *Kutrzeba* danes *Kutrzebowa*, v starini *Kutrzebina*.

5. Tudi od živalskih imen na *-a* so se nekdam izpeljevali svojilni pridevniki (*kravino* mleko). Danes so jih večinoma izpodrinili pridevniki na *-ji*: *kravji*, *ovčji*, *kozji*, *kunji*. Obrazilo *-ji* ne kaže na osebno, marveč na splošno svojino. *Kravje* mleko je tisto, ki ga dajejo krave, ne ena sama določena krava. Ker pa je ob živalskih imenih redko mišljena prava singularna svojina, se je pripona lahko zamenjala. Saj se je to zgodilo celo pri osebnih imenih: *ti*, *mati*, *nikar ne poslušaj hčerinjih praznih besed!* Tako so prišli nekateri pridevniki na *-ji* do dvojnega pomena, singularnega in pluralnega, n. pr. *hčerji*, *hčerinji*. Vendar jezik včasih čuti potrebo, določno izraziti singularno svojino, recimo v prirodoopisu. Tako so nastale dublete: *antilopin* in *antilopji*, *gazelin* in *gazelji*, *hijenin* in *hijenji*, *grličin* in *grličji*, *kunin* in *kunji*. Samo oblike z *-in* imajo: *bubin* zapredek, *dropljino* gnezdo, *glitina* jajčeca, *cikini* rogovi, *levinjina* griva, *miničine* pike, zlasti pa imena na *-ka*: *kavkin*, *polenovkin*, *postovkin*, *ščukin*, *mačkine* solze. V teh zadnjih primerih bi obrazilo *-ji* preveč spremenilo glasovno podobo (**kavčji*, **ščučji*). Kadar ni poudarjena singularna svojina, si jezik pomaga drugače. Pravimo *ščukovo meso* (po tipu *lipa*: *lipov*), toda na *ščukino zapoved* (personifikacija v filmu); *vidrovo meso*, toda *vidrin rep*. Pa še tretja možnost se pokaže, to je tvorba z obrazilom *-an*, ki pomeni samo odnos: *vidrno meso*.

6. Pridevnike na *-in* rabimo, kadar gre za presonifikacijo: *Bčelin* urednik, *Matičin* tajnik; sem štejem tudi *lunin* svit in *zorjina* rosa (v narodni pesmi in na vzhodu).

7. Tuje rastline v današnji knjižni slovenščini navadno delajo pridevnike na *-in*: *aloin*, *astrin* cvet, *bananin* sad, *beladonin*, *citronin* sok, *dinjine* pečke, *endivijino* seme, *figino* drevo (Trubar), *fuhsijin*, *georginin*, *geranijin*, *gladiolin* list, *lilijino* steblo, *melonin* sad, *metin* čaj, *mirabelin* okus, *mirtin* venec, *platanin* list, *potonikin* cvet. Od domačih morda *lobodin* list, *marjetičin* cvet. Poleg teh oblik je dosti dublet: *bananov* sad, *begonijev* cvet, *cipresov* in *cipresni* nasad, *citronov* sok, *figovo* drevo, *hiacintov* cvet, *limonove* lupine, *lilijev* in *lilijen* cvet, *mirtov* venec. Večina teh besed danes že prenika v ljudsko govorico, a nastanek jim je knjižen. Jezik se je ob njih znašel v škripcih. Snovni pridevniki se tudi iz ženskih samostalnikov delajo na *-ov* (*rozinova* potica, *smetanova* juha, *lipov* bog, *brezova* metla), od tod dublete na *-ov*. Toda zvečine pomen ni snovni. Sufiks *-an* bi prešibko izražal pripadnost, pripona *-ski* ima presplošen pomen. Ostalo bi še opisano izražanje: *cvet georgine* teži za izenačenjem s tipom *nageljnov cvet*, *seme od endivije* pa premočno poudarja izvor.

8. Razen tega so se udomačile in so sprejete v SP 1950: *barkin* rilec, *dankina* razširina, *juhin* dodatek, *branin* zob, *motikin* ročaj, *puškino* kopito, *soseskin* tajnik,

šivankino uho. Izvedenke iz substantivov, ki se končujejo na *-ka*, *-ha*, niso mogle seči po formantu *-ən*, ker bi se jim bila glasovna podoba preveč oddaljila od simpleksa (**puščno* kopito, **jušni* dodatek; res pa živi *motični* ročaj. Ob formantu *-ən* je palatalizacija izglasnega konzonanta obvezna, ob priponi *-in* ne nastopa razen v primeru *-ica + in > -ičin*). Podobno bi iz *branbni zob* nastalo **branni > brani* zob, tudi težko razumljivo. Primere *bradjina* brada, *dogina* glava (toda: *dožna* širina!), *iglino* vuh (Danjko), *ladjin* rilec lahko mirne duše razlagamo za poosebljenje, saj nastopajo samo ob delih telesa.

Nepotrebne so: *čeladin* jermen (bolje *čeladni*), *kavin* dodatek (bolje *kavni*), *membranina* prožnost (bolje *prožnost membrane*), *polentin* lonec (bolje *lonec za polento*).

Kljub gornjim primerom ima jezik ob pridevnikih na *-in* izraziti občutek osebne singularne svojine, zato je rajši rabi sufiks *-ən*, kadar ne gre za tako svojino in je tvorba mogoča: *čebelni* panj, *cigaretni* ogorek, *čokoladni* bonboni, *cvetačna* juha, *nitni* konec, *kamilični* čaj, *mizna* noga. Dobro loči med *botričinim* darom in nedeljo *botric*, ki je *botrična* (bela) nedelja. Seveda se utegne kdaj pa kdaj znajti v hudih težavah, zlasti ob tujkah: *centralna* kurjava ni *centralina* kurjava, *centralin* tajnik ni *centralni* tajnik. V takih primerih si pač pomagamo z opisom: tajnik *centrale*, tajnik *pri centrali*.

PRIPONA -OV

Pripona *-ov* je podvrsta ie. formanta *-uo-*, omejena prvotno na določeno fleksijo; nastopa v izimenskih adjektivih kot *-euo-*, grš. *πιαλέος* »masten« od *πιάλον* »maščoba«, ali *-ouo-*, lat. *annuus* < *annuos*, stsl. *трьновъ* od *трьнъ* (prim. Brugmann, Grundriss II, 199).

Pripona v balto-slov. ni dajala posesivnega pomena, saj so take tvorbe baltščini neznane. Vaillant (Les adjectifs en *-ovъ*, BSL XXIX, 40) je opozoril na dejstvo, da pripona nastopa prvotno ob substantivih, ki utegnejo biti stara *ū*-jevska debla: *dъždєvъ*, *трьновъ*, *медовъ*, *садовъ*, *гроздовъ*, *волонъ*, v ruščini še *домовой*, *половой*, *становой*. Sledovi te neposesivne tvorbe so številni tudi v baltščini. Pa tudi kot posesivna pripona nastopa najprej v takih primerih (ob nomina agentis na *-teljъ*, ki so nekdanji substantivi na *-yu*, in ob tujkah, ki imajo v dativu običajno *ū*-jevsko obrazilo *-ovi*).

Iz tega tipa, kjer je bil *-ov-* samo fleksijski element (Meillet, Études 369), je praslovanščina sekundarno razvila posesivno rabo od samostalnikov, ki pomenijo moška bitja, in tvorbo analogično razširila tudi na substantive *o*-jevske deklinacije.

Tako moramo za prvotno slovanščino prisoditi sufiksu *-ovъ* najprej pomen podobnosti, snovi, pripadnosti (MVG 229): *дъбонъ*, *слононъ*, *буконъ* (tvorba je že v prasl. zajela tudi *a*-jevska debla), pozneje šele se je razvil posesivni pomen, to se pravi, da je pridevnik pri živih stvareh prevzel vlogo gen. sing. Ker je pripona *-ovъ*

postopoma dobivala čedalje več posesivne ekskluzivnosti, so se jele neposesivne tvorbe s tem formantom deloma izgubljati, deloma spreminjati z dodajanjem nadaljnjih pripon (prim. Vondrák, VSG I, 533): *domovъnъ*, *medovъnъ*, *strahovit*, *čudovit(en)*, *sirovat* (prim. *sirotka* < *sirovatka*), *gričevnat*. Iz takih tvorb je jezik povzel samostojne pripone *-oven*, *-ovit*, *-ovat*, *-ovnat* itd. V obojni rabi formanta so tudi krajevna imena: *Brankovo*, *Krakovo*, *Kosovo*, *Kraków*, *Lwów*, *Brezova*, *Trnovo*, *Dobova* itd.

Izven obojnih gornjih tipov postavlja večina slavistov primere *istovъ*, *jalovъ*, *surovъ*, češ da utegne biti njih formant drugačnega izvora. Za *surovъ*: *syръ* misli Vaillant (l. c.) na vokalično alternanco, nekaj vrddhi. Toda poleg *surovъ* nastopa tudi *syrovъ*. Tudi za te primere bi rajši vztrajal na enotnosti pripone in se pridružil Iljinskemu, čigar izvajanja v Južnoslov. filologu V so dokaj tehtna. Odklanjajoč splošno sprejeto mnenje, da je *-ov* v srbohrv. primerih *golov*, *ludov*, *praznov*, *belov*, *lišov*, *šarov* iz madžarščine (kakor v besedi *lopov*), trdi, da se je že v praslov. vsak pridevnik utegnil razširiti z *-ov*: *jalovъ* < *jalъ*, *istovъ* < *istъ*, *syrovъ* < *syръ* »crudus« (surovъ je po I. iz dvozložne baze **seuēr*, prim. lat. *sevērus*). Iz drugih slovanskih jezikov navaja češ. *bláhový*, polj. *calový*, rus. *беловой*, *черновой*, *тепловой*, *молодовой*. Iz slovenščine bi mogel dodati *talov*, *zlatov* (Caf), *velikovšen*. Sem šteje tudi iz severnorus. narečij, ki ne poznajo akanja, gen. sing. *dobrova*, *zlova*, *golova* (poleg *dobrovo*), ki da se ne dá razložiti glasoslovno. Ti adjektivi se radi substantivirajo, zato bi utegnili mednje uvrstiti množico priimkov, kakor so Глухов, Теплов, Сухов, Долгов, Гладнов, Зубатов itd. Po njegovem to niso patronimica, marveč individualne oznake oseb. Zaključuje dokaj pogumno: kakor je *bêlvъ-ъ* zložen s kazalnim zaimkom **is* > *iv*, tako je *bêlo-въ* s kazalnim zaimkom **uo* > *vъ*, ki pomeni lastnost v intenzivni stopnji in tesno odvisnost enega subjekta od drugega (patronimica).

Kar zadeva primere vrste *onogovъ*, *segovъ*, *togovъ*, nastopajo dokaj pozno in kažejo silno posesivno moč formanta *-ovъ*. Taki primeri nastajajo v novi slovenščini tako rekoč pred našimi očmi, saj so se razvili *njegov*, *njihov* itd. šele po 16. stoletju.

Breznik je v Slov.⁴ 169 za slovenski knjižni jezik ugotovil, da pripona *-ov* tvori svojilne pridevnike in pridevnike iz živalskih in rastlinskih imen, ki pomenijo splošno last ali svojstvo kakega plemena oziroma rastline. Od neživih stvari ne tvorimo pridevnikov s to pripono, vendar pripušča nekatere izjeme, udomačene med ljudstvom ali narejene v knjižnem jeziku. Breznikova določila je treba, glede na gori navedeno, deloma popolniti, deloma modificirati.

1. Sufiks *-ov* rabi za tvorbo svojilnih pridevnikov iz moških osebnih imen: *bratov*, *očetov*, *stričev*, *Petrov*, *Nabergojev*, *Kastelčev*, *vojvodov*, *slugov*, *Detelov*, *Trdinov* (toda *Trdinin*, če gre za ženski priimek). Dalje nastopa po substantiviranju v krajevnih imenih (*Krakovo*), v imenih za praznike (*Petrovo*, *Jernejevo*, *Telovo*), izvaja ženska imena iz moških (*Pajkova*, *Kvedrova*); prim. tudi: rus. *королева*;

malorus. *bratova* »svakinja«; češ. *ševcová*, polj. *synowa, bratowa, opatowa* »abbatissa«, *mysliwcowa* »venatrix«, *Piotrowa*; v slov. narodni pesmi: *kam so šli mlada kraljeva* (= kraljica)?

2. Pridevniki iz živalskih imen (stosl. tip *львовъ*): *bikov, bivolov, Gadova peč, jazbečeva mast, jelenov jezik, koštrunovo meso, kozlôva brada, kraguljevi kremplji, krokodilove solze, krtova dežela, levova griva, lososov, losov, medvedove hruške, modrasov rožiček, ovnov rog, petelinovo pero, Polhov Gradec, po polževo lesti, prašičeva pečenka, rakova pot, srakove jezike je snedel* (Caf), *vidrovo meso, vranov »vražji«* (Caf) itd. Samostalnik *pajčevina* kaže na nekdanji **pajčev*. Za življenjsko silo pripone so značilne tvorbe iz ženskih samostalnikov (*srakov, ščukov, vidrov*).

Ob formantu *-ov* se je močno uveljavila pripona *-ji*. Ponekod imamo dublete: *gadji, jazbečji, krokodilji, polšji, prašičji, gadje gnezdo, levji, medvedji*. Pripona *-ji* je skraja pomenila splošno pripadnost, *-ov* pa osebno svojino. Ta pomenska razlika je le še tu pa tam opazna (*levova šapa: levja šapa*), sicer pa se formanta rabita brez razločka (prim. podobno za srbohrv. Maretić, Gr. § 368 f, g). Vsekakor je verjetno, da je pripona *-ji* prišla do nove rabe preko pridevnikov iz ženskih samostalnikov (*kravji, kurji*).

3. Izvedenke iz rastlinskih imen imajo snovni pomen (že od praslov. dobe sem tudi iz *a*-jevskih debel): *ajbišev, ajdov, arnikov, baldrijanov, bambusov, bananov, bekov, belušev, bezgov, bobov, bombažev, borov, borovničev, breskov, brestov, brezov, brinov, bršljanov, bukov, cedikov, cedrov, ciklarnov, cimetov, cipresov, citronov, čajevi nasadi, čebulčkov, čebulov, česnov, češljikov, češminov, češnjev, češpljev, češpov, čremsov, dateljnov, dobov, drenov, drobnjakov, ebenov, encijanov, figov, fižolov, gabrov, gabezov čaj, glogov, gobov, grahov, gumijev, habatov, hijacintov, hmeljev, hojev, hojkov, hrastov, hrenov, hrušev, hruškov, ivov, jablanov, jagredov, jagodov, janežev, jasminov, javorov, ječmenov, jelov, jelšev, jerebikov, jesenov, jesikov, kakaov, kalinov, kostanjev, krompirjev, kuminov, kutinov, lapuhov, leskov, lesnikov, lešnikov, limonov, lipov, ločkov, lokvanjev, lovorikov, lovorov, lozov, lukov, luštrekov, macesnov, mahov, mahagonijev, majaronov, makov, maklenov, malinov, mandeljnov, mavrahov, mellikov, mirtov, mlečkov, nageljnov, negnojev, ohrovto, palmov, pehtranov, pelinov, pirov, plutov, poprov, praproto, probkov, pušpanov, rakitov, ricinov, rižev, robidov, rožmarinov, sirkov, slezov, slivov, smrekov, svibov, šipkov, tepkov, tisov, tobakov, topolov, trepetljikov, trnov, trstikov, višnjev, vrbov, zelenikov, žafranov.*

Redke so dublete z drugačno pripono: *citronin, cipresen, práproten*.

Enako imajo snovni pomen izvedenke iz tujih imen za blago: *arasov, atlasov, barhantov, baržunov, batistov, damastov, irhov, kalikojev, plavižev, porhantov, rašev, žametov*. Skorajda zmeraj nastopajo z dvojnicami (*batisten, batistast*).

4. Iz snovnih imen so tudi: *aluminijev, ametistov, amonijev, antimonov, antracitov, arzenikov, bakrov, bazaltov, bismutov, boksitov, boraksov, bromov, cinkov,*

dušikov, fosforov, galunov, glinov (a-jevsko deblo!), ilov, jantarjev, jodov, kalcijev, kisikov, kositrov, kremenov, lizolov, manganov, marmorov, mavčev, minijev, naftalinov, natrijev, ogljikov, platinov, porcelanov, premogov, solitrov, vodikov, železov, žveplov.

Da je taka tvorba v snovnem pomenu upravičena v starini, kažeta primera *glinov* in *ilov*. Vsi drugi primeri pa so iz znanstvenega izrazoslovja (tudi *železov*, ker se sicer rabi samo *železen*), nastali so v zadnjem stoletju. Pogostne so dublete, zlasti na *-on*: *bazalten, grafiten, bakrn, solitrn, marmoren, kositrn*. Toda te dublete vsebujejo pomensko razliko! Dokler gre za snov, je tvorba zgodovinsko upravičena, ne velja pa to za primere, kakor so *vodikov* dioksid, *kalcijev* karbonat, kjer je raba osebno posesivna.

Podobno je s slovniško terminologijo. Breznik sicer dopušča *povedkovo* določilo, češ da pri nekaterih besedah ni mogoča drugačna tvorba, toda prav v zadnjem času se uveljavljajo pravilne: *jezični koren, povedno* določilo, *stavčni členi, nedoločniška* raba, *prilastno* določilo itd.

Tudi po drugih terminologijah nastajajo take izvedenke, n. pr. *krogov* obod, *ulomkova* črta itd. Kakor pravilno poudarja Slov. slovnica 1947 § 97, so bile ustvarjene zaradi krajšega in jasnejšega izražanja in so danes že udomačene, čeprav niso ljudske. Nesmiselno bi bilo preganjati jih, kjer so potrebne, kadar pa imamo zanj ustrežno pravilno tvorbo, zasluži le-ta prednost.

5. Celo v ljudski rabi srečujemo množico primerov, ki se ne dadó stlačiti v tradicionalno slovničarsko »pravilo«. Ze v stesl. beremo: *jugovъ, gromovъ, dъždєvъ* (v *obrazě dъždєvě*, Supr.); v rus. *солнцев, дождевой, червь, годовой* »leten«, *моровой* »kužen«, *городовой* »stražnik«; v malorus. *domovyj, hradovyj, časovyj* »zrel«, *ljahovy* < **leg-* »čas spanja«; češ. *březnový, lednový*; polj. *gradowy, grobowy*; zgornjeluž. *čmovy* »teman« < *tъma*; bolg. *slъnčjov, kladenčjov* »vodnjakov«; srbskohrv. *sunčev, mrazova* sестrica (rastl.).

Oglejmo si torej slovenske primere, v katerih se raba upira »pravilu«.

a) Na snov kažejo in torej ustrezajo prvotnemu pomenu: *balzamor, cukrova* voda, *čreslov, jesihov* cvet, *kamenova* krugla (Trubar), *kapusov, krhljeva* voda, *jajcove* (gor.) in *jajčeve* (jvzhštaj.) lupine, *kruhov* močnik (in po tem *kruhova* skorja), *lectov, lojeva* sveča (dol.), *lubov* košek, *luskovi* žganci (iz drobno zmlete ajde), *mlinčev, mozgov, ocvirkova* potica (in po tem *ocvirkov* »nepostni« dan), *olove* drožice, *otrobov* kruh, *otreva* srajca (gor.), *psinovo* platno (Caf), *tuljeva* in *tulova* preja (*otre, psina, tulje* = odpadki pri mikanju lanu), *pozemljikov* les (Caf), *sadjev, sajev, smetanova* juha, *šiškova* kislina, *špehova* potica, *tropinov, vrhnjeva* juha »smetanova« (Caf), *zelenjeva* klaja (in po tem *zelenjev* koš, Levstik), *zeljev* (Caf), *želodova* paša (in po tem *želodova* kapica), *žirovo* leto.

b) Personifikacijo vidim v naslednjih primerih, torej gre za svojilno pripono: *basov*, po *bliskovo*, *dežjev* (*deževa* mavra, Trubar), *jugovo* vreme, *jutrova* dežela, *listov* (*Narodov*, *Zvonov*, *Daničin*) urednik, *mlajeva* luna, *narodov* blagor, *odborova* seja, *oddelkov* predstojnik, *ognjeva* gorkota (tako pravi kmet, Levstik), *popkova* žila, *tepigovi* možje (= m. iz drhali, Trubar).

Nomina instrumenti imajo marsikaj skupnega z nomina agentis, zatorej je tudi ob njih možna personifikacija, posebno, ker je raba navadno omejena na dele telesa: *bičev*, *cepov* in *cepčev* ročnik, *glavnikovi* zobje, *jarmova* kamba (Levstik), *jezikov* hrbet, *ključeva* brada, *kolovratovo* vreteno, *loparjev* in *macljev* ročaj, *malarinovo* uho, *mečeva* nožnica (tako pravi kmet, Levstik), *molkove* jagode, *noževe* oplati, *pokrovov* ročaj, *podjarmova* oslica (Trubar).

Od tod po napodabljanju: *čebrovo*, *čolnovo*, *koševo*, *sodovo*, *vodnjakovo* dno, *čevljeva* kapica, *dežnikova* palica, *dnova* doga, *hlebova* skorja, *mehurjeva* zadruga, *stolova* noga, *uljevo* žrelo (Stritar), *tramova* peta. Precej daleč je šla Trubarjeva tvorba *pogrebova* plenica. Tudi *godov* je težko uvrstiti. Za *križev* teden ugotavlja Breznik, da so »Hren in za njim vsi do l. 1730 še govorili pravilno v *križnem tednu*« (tudi Murko še *križni pot!*), toda s tem ne sme biti rečeno, da je razvoj, ki je pripeljal do današnjega *križevega* tedna, nepravilen. Jezik se pač razvija, zatorej je tudi nepotrebno in brezupno preganjati Cankarjev *narodov* blagor.

Poosebitev in ne morebiti nemožnost drugačne tvorbe vidim tudi pri adjektivih, izpeljanih iz imen za mesece, dneve in prste na roki: *aprilovo* vreme (: *aprilsko* vreme v juniju), *breznov* sneg, *suščev* prah, *grudnove* kvatre; *ponedeljkov*, *torkov*, *petkova* jed; *mezinčev*, *sredinčev*, *prstančev*, *kazalčev*.

Še besedo o pridevnikih in samostalnikih, ki imajo *-ov* ali *-ev* v nadaljnji izpeljavi, saj jih je silno dosti (*cerkoven*, *pečeven*, *bliskovit*, *bojevit*, *bratovski*, *hlapčevski*, *hribovnat*, *gričevnat*, *volovji*; *vodovje*, *gričevje* itd.). Kakor je gotovo, da je *ilovnat* izpeljanka iz *ilov* (*il-ov-an-at*), tako je tudi res, da *masoven* ni nastal iz adjektiva **masov*, ampak je privzel že narejeno pripono *-oven*. Vendar nam te tvorbe dokazujejo, da je bil nesvojilni formant *-ov* nekoč mnogo pogostnejši, kakor je danes, na drugi strani pa njegovo ozko povezanost z *û*-jevsko-deklinacijo.

Ljubljana.

Résumé

En partant de la signification originaire des suffixes *-inъ*, *-ovъ*, l'auteur traite de leur emploi dans les langues slaves, surtout dans le slovène. Tandis que *-inъ* donne, aujourd'hui encore, la signification de propriété personnelle, le suffixe *-ovъ*, originairement un élément flexionnel, n'a assumé celle-là que successivement, ce que prouve encore son emploi dans le slovène moderne.